

УДК 37.091.33–053.6:33

Н.Ю. Олійник, старший викладач, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

РОЛЬ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ МОТИВІВ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У науковій статті схарактеризовані методи навчання, їх значення та ефективність використання у формуванні мотивації пізнавальної діяльності старшокласників при вивченні економічних дисциплін.

Ключові слова: мотивація учіння школярів, пізнавальна діяльність, методи процесу навчання.

Постановка проблеми. Удосконалення системи освіти на сучасному етапі передбачає переорієнтацію процесу навчання на розвиток особистості учня, навчання його самостійно оволодівати новими знаннями, формування у молодого покоління зацікавленості у подальшій майбутній професійній діяльності, володіння обґрунтованими методами прийняття економічних рішень. Сучасна молода людина має бути більш мобільною, інформованою, критично і творчо мислячою, а значить і більш мотивованою.

Одним із шляхів формування позитивного ставлення учнів до навчання є створення системи мотивів пізнавальної діяльності особистості і забезпечує визначення поведінки учнів і їх ставлення до вивчення економічних дисциплін.

Важливо зауважити, що поєднання найбільш ефективних методів навчання для розвитку пізнавального інтересу в учнів, спонукає до навчання та формує відповідну практичну активність школярів. Важливим структурним елементом цієї активності є мотивація, в якій виявляється ставлення школярів до навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою дослідження мотиваційної навчання школярів утворюють концептуальні положення про навчальну діяльність, її механізм і мотиваційні компоненти (Б. Ананьєв, А. Асмолов, В. Давидов, О. Леонтьєв, А. Маркова, В. Мясіщев, С. Рубінштейн та ін.).

Проблема класифікації методів навчання обумовлена наявністю в дидактичній теорії різноманітними підходами щодо виявлення сутності методів навчання, структури та їх класифікацій. Значний внесок у розвиток теорії методів навчання на сучасному етапі зробили А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Бондар, Є. Голант, М. Данилов, М. Лернер, В. Паламарчук, М. Скаткін та інші.

Формулювання мети статті. На основі узагальнення наукових підходів метою нашого дослідження є характеристика методів навчання та особливостей їх використання у формуванні мотиваційного компоненту процесу пізнавальної діяльності учнів старших класів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливими компонентами пізнавальної діяльності старшокласників є мотивація учіння. Ефективності успішної діяльності сприяють сформовані позитивне ставлення учня до навчання, пізнавальний інтерес, потреба в одержанні знань, почуття обов'язку і відповідальності. Ефективність мотивації навчальної діяльності школярів залежить від єдності дій учителя та учнів, а саме: стимулів учителя і формування мотивації учнів.

Для формування мотивів навчальної діяльності учнів старших класів важливо використовувати такі методи навчання: словесні, наочні і практичні, репродуктивні і пошукові, індуктивні і дедуктивні та інші. Особливо уваги заслуговують методи, які спеціально спрямовані на формування позитивних мотивів учіння школярів, стимулюють пізнавальну активність і водночас сприяють збагаченню учнів навчальною інформацією. Саме наявність певних груп мотивів є основою для виділення методів стимулювання і мотивації учіння.

Під мотивацією розуміють систему мотивів, або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності, поведінки [3, с. 217]. Основними мотивами навчання у школярів є: особистісний розвиток, інтерес, результат діяльності, бажання у майбутньому стати кваліфікованим спеціалістом, потреба у пізнанні нового.

У педагогічній теорії мотиви учіння школярів поділяються на групи:

1. Внутрішні – мотиви, пов'язані зі змістом навчальної діяльності і процесом її виконання (пізнавальний інтерес, потреба в інтелектуальній активності, прагнення досягти кращого результату), що обумовлюють прагнення до самоудосконалення і самореалізації в навчальній діяльності.

2. Зовнішні мотиви характеризуються взаємодією особистості із навколишнім середовищем (вимоги, правила, вказівки тощо). До зовнішніх джерел навчальної мотивації також відносять умови життєдіяльності учня (дотримання норм поведінки, особливості спілкування й діяльності, очікування) та можливості (об'єктивні умови, необхідні для подальшої навчальної діяльності) [5].

Відповідно до зазначеної класифікації мотивів важливим є застосування, зокрема, таких методів стимулювання навчальної діяльності учнів: методи формування пізнавального інтересу (пізнавальні ігри, навчальні дискусії, методи емоційного стимулювання та інші); методи формування почуття обов'язку і відповідальності у навчанні (навчальне заохочення, похвала, критика, пред'явлення навчальних вимог та інші).

Зазначимо, що дидактичні методи навчання – це теоретичні настанови і принципи навчання. Залежно від специфіки конкретних економічних дисциплін і стилю викладання кожного вчителя вони стають методикою викладан-

ня – поєднання методичних прийомів і засобів економічної інформації та її засвоєння учнями.

Мотивація учіння школярів здійснюється також з урахуванням дидактичної мети та логіки процесу засвоєння знань: усвідомленості практичного значення знань, використання цікавих прикладів, створення ситуацій успіху, емоційна насиченість навчального матеріалу, бачення перспектив майбутньої професійної економічної діяльності. При цьому важливо зазначити, що в економічному навчанні необхідна не тільки система знань та навичок, а й певний досвід творчої діяльності, соціально-економічного спілкування. У комплексі це стимулює спрямованість особистості на самоосвіту та вміння використовувати нові знання в різних ситуаціях.

У використанні методів навчання для формування мотивів пізнавальної діяльності старшокласників необхідно врахувати такі основні вимоги:

- відповідність методів принципам навчання;
- відповідність методів цілям і завданням навчання;
- відповідність методів змісту даної теми;
- відповідність методів навчальним можливостям учнів: індивідуальним, віковим, особливостям класного колективу;
- відповідність методів можливостям учителя (визначається досвідом, рівнем теоретичної і практичної підготовки, особистісними якостями і професійними вміннями).

Важливим стимулюванням інтересу до навчання є створення ситуації успіху у старшокласників, які відчувають труднощі в навчанні. Це досягається: доступністю на даному етапі завдань, що підтримує впевненість у собі; повагою та визнанням учня як особистості; забезпеченням сприятливої морально-психологічної атмосфери в ході виконання завдань; евристичний та креативний підхід до організації навчання; диференціація навчальних завдань.

З метою ефективності процесу формування мотивації учіння важливо вчасно виявляти ознаки відставання у навчальній діяльності школяра. Визначені методи навчання, спрямовані на виявлення відставання у навчанні, а саме: спостереження; зворотній зв'язок у процесі навчання; компетентна та раціональна робота вчителя на уроці; спілкування з учнями у позаурочний час; використання інноваційних методів навчання, що дають можливість розкрити потенційні можливості кожного учня.

Висновки. У навчальному процесі важливим є доцільне використання різних методів навчання, що стимулюють активізацію пізнавальної діяльності учнів. Майстерність учителя полягає в тому, щоб вибрати оптимальне поєднання методів, засобів навчання, методичних прийомів, які забезпечують пізнавальний інтерес до економічних дисциплін, формування і розвиток сучасної економічної культури особистості, здатності до свідомого суспільного вибору.

Отже, мотивація є особливо важливим і специфічним компонентом навчальної діяльності, через реалізацію і за допомогою якого формується позитивне ставлення учнів до навчального предмета і усвідомлення його ціннісної значимості для особистісного та інтелектуального розвитку особистості старшокласника, готовності діяти компетентно в умовах ринкових відносин.

Список використаних джерел

1. Аксьонова О. В. Методика викладання економіки: навч. посібник / Олена Валентинівна Аксьонова. – К: КНЕУ, 2000. – 278 с.
2. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе / Бабанский Юрий Константинович. – М.: Просвещение, 1985. – 208 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Гончаренко Семен Устимович. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
4. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения / Лернер Исаак Яковлевич. – М., 1981. – 184 с.
5. Педагогіка / За ред. М. Д. Ярмаченка. – К.: Вища школа, 1986. – 542 с.

Annotation. In the article characterized the scientific training methods, their value and efficiency in building the cognitive motivation of high school students in studying economic disciplines.

Key words: motivation of students learning, cognitive activity, methods of learning.

17

УДК 33.05-044.372(100)

О.П. Свідер, старший викладач, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МЕХАНІЗМ РОЗГОРТАННЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

У даній статті автор спробує розглянути механізм розгортання світової економічної кризи з умовним початком у 2007 році, проаналізувати основні причини та умови її виникнення, наслідки для розвитку економік зокрема та капіталізму вцілому.

Ключові слова: цикл, криза, довгі хвилі, фінансовий сектор.

Постановка питання. В історії становлення світового капіталізму економісти виділяють достатньо багато типів економічних криз: грошових, перевиробництва, структурних тощо. Кожна криза має свої особливості та специфічні моменти, пов'язані із політичними, історичними та іншими чинниками. Сучасна економічна криза, яку часто не зовсім вірно називають фінансовою, також має специфічні моменти – з одного боку її початок ознаменований роз-